

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

04.04.2023 йил

Навоий шаҳри

4-2101-2303/2712-сонли иш

Судья Б.Раджабов раислигида даъвогар Қизилтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши «Барот Саттор» фермер хўжалиги манфаатида, жавобгар “TEXTILE NAVOIY GROUP” масъулияти чекланган жамиятидан 237.828.350 сўм асосий қарз, 6.278.646 сўм пеня, 59.457.087 жарима ундириш тўғрисидаги даъво аризасини Ж.Рузикулов котиблигида даъвогарнинг вакили С.Жумаев, Қизилтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили С.Зарипов (17.02.2023 йилдаги 02/12-сонли ишочнома асосида)лар иштирокидаги очик суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИҚЛАДИ:

даъвогар Қизилтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши «Барот Саттор» фермер хўжалиги манфаатида судга даъво билан мурожаат қилиб, жавобгар “TEXTILE NAVOIY GROUP” масъулияти чекланган жамиятидан 237.828.350 сўм асосий қарз, 6.278.646 сўм пеня, 59.457.087 жарима ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган Қизилтепа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ва даъвогарнинг вакили даъвони қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар суд мажлиси жойи ва вақти тўғрисида тегишли равишда огоҳлантирилганига қарамасдан суд мажлисида иштирок этишмади.

Суд, жавобгар тегишли равишда огоҳлантирилган бўлсада суд мажлисида иштирок этмаганлиги сабабли ишни унинг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топди.

Суд, иш ҳужжатларини ўрганиб, даъвони қисман қаноатлантиришни, даъвонинг қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни, ишни кўриш билан боғлиқ суд харажатларини тарафлар зиммасига даъвонинг қаноатлантирилган қисмларига мутаносиб равишда юклашни лозим топди.

Иш ҳужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида 18.03.2022 йилда 57-сонли контрактация шартномаси тузилган. Ушбу шартномага кўра даъвогар жавобгарга пахта хом ашёси етказиб берган. Жавобгар эса етказиб берилган маҳсулот учун тўловни амалга оширмасдан шартномавий мажбуриятни бузиб келган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодекси (қуйида матнда “ФК” деб юритилади)нинг 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 465-моддаси 1-қисмига кўра контрактация шартномасига мувофиқ кишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи кишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга -- тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш судда кўрилаётган кунда жавобгарнинг даъвогар олдидаги қарзи 237.828.350 сўмни ташкил қилган. Ушбу ҳолат суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакилининг кўрсатмаси билан тасдиқланади.

Шу сабабли суд, даъвонинг асосий қарз ундириш қисмини қаноатлантиришни лозим топди.

Бундан ташқари даъвогар жавобгардан тарафлар ўртасида тузилган шартномага кўра 59.457.087 сўм жарима ва 6.278.646 сўм пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 326-моддаси 1-қисмига кўра агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкӣ аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак, 2-қисмига кўра суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Бу тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 15.06.2007 йилдаги “Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкӣ жавобгарлик тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги 163-сонли Қарорининг 4-бандида тушунтириш берилган.

Суд, пеня талаби тўғри ҳисобланган бўлсада тарафларнинг манфаатларини ҳисобга олган ҳолда пеня миқдорини камайтиришни ҳамда пеня миқдорини 3.139.323 сўмга қаноатлантиришни лозим топди.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 5.4-бандига кўра мазкур шартномага мувофиқ белгиланган муддатларда бўнак маблағларини, топширилган пахта хом ашёси ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлиги учун буюртмачи (жавобгар) ҳўжалик (даъвогар)ка белгиланган устамалар тўланиши инобатга олинмаган ҳолда асоссиз тўлаш бўйин товланган сумманинг 25 фоиз миқдорида жарима тўлайди.

Тарафлар ўртасида тузилган шартнома ва уларнинг иш муомила одатларида “тўлашдан асоссиз бўйин товланганлик” ҳақида бирор бир ёзма ёки оғзаки келишув бўлмаганлиги сабабли суд қонун нормасини қўллашни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси “Хўжалик юритувчи субъектларнинг шартномавий ҳуқуқӣ базаси тўғрисида”ги Қонуннинг 32-моддаси 1-қисмига кўра тўлов талабномаси акцептини асоссиз равишда бутунлай ёки қисман рад этганлик, шунингдек ҳисоб-китобнинг бошқа шаклларида товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлашдан бош тортганлик (банк муассасасига тўлов топшириқномасини тақдим этмаганлик, чек бермаганлик, аккредитивни тақдим этмаганлик ва ҳоказо) учун сотиб олувчи (буюртмачи) маҳсулот етказиб берувчига жарима тўланиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг 04.03.2002 йилдаги “Ўзбекистон Республикасининг «Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқӣ базаси тўғрисида»ги қонуни иқтисодӣ судлар амалиётида қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги 103-сонли Қарорининг 12-банди 1-хатбошига кўра Қонуннинг 32-моддаси 1-қисмини қўллашда судлар қарздорнинг ҳақиқатда товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлашдан бош тортганлиги ҳолатларини (жумладан, тўлаш имконияти бўла туриб, тўловни амалга оширмаганлиги, қарзини тан олмаганлиги, кредиторлик-дебиторлик қарзлари ҳақида солиштириш далолатномалари тузишдан бўйин товланганлиги, ўзини атайлаб тўловга қобилиятсиз қилиб кўрсатганлиги ва ҳ.к.) далиллар асосида аниқлаши лозим. Агар қарздор товар (ишлар, хизматлар) ҳақини тўлаш учун иқтисодӣ имкони бўлмаса, қарзни тан олиб, уни тўлашга ҳаракат қилаётган бўлса, судлар унинг хатти-ҳаракатларини тўловдан бош тортиш деб баҳоламасликлари зарур.

ФКнинг 333-моддаси 1-қисмига кўра қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ушбу ҳолатда юқорида қайд қилинган қонун нормаси ва Пленум Қарори тушунтиришидан келиб чиқадиган бўлсак жавобгарнинг ҳаракати ёки ҳаракатсизлигида қарздорликни тўлашдан асоссиз бўйин товлаш ҳолати мавжуд эмас.

Шу сабабли суд даъвонинг жарима ундириш қисмини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топди.

Даъвонинг қаноатлантириш рад қилинган жарима қисми бўйича давлат божи даъвогар зиммасига юкланганлиги, “Давлат божи тўғрисида”ги қонун талабига кўра фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ўз аъзолари манфаатида даъво берганликда давлат божидан озод қилинганлиги инобатга олиб, суд даъвонинг ушбу қисми бўйича даъвогарни давлат божи тўловидан озод қилишни лозим топди.

Баён этилганларга кўра суд, даъвони қисман қаноатлантиришни, даъвонинг қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни, ишни кўриш билан боғлиқ суд харажатларини тарафлар зиммасига даъвонинг қаноатлантирилган қисмларига мутаносиб равишда юклашни лозим топди.

Юқоридагилардан келиб чиқиб ҳамда Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал Кодексининг 118, 176, 179-моддаларини қўллаб, суд

ҚАРОР ҚИЛАДИ :

1. Даъвогарнинг даъвоси қисман қаноатлантирилсин.
2. Жавобгар “TEXTILE NAVOIY GROUP” масъулияти чекланган жамиятидан даъвогар «Барот Саттор» фермер хўжалиги фойдасига 237.828.350 сўм асосий қарз, 3.139.323 сўм пеня, 30.000 сўм тўланган почта харажатлари ундирилсин.
3. Даъвонинг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.
4. Жавобгар “TEXTILE NAVOIY GROUP” масъулияти чекланган жамиятидан республика бюджетига 4.882.140 сўм давлат божи ундирилсин.
5. Ҳал қилув қарори кучга киргач ижро варақалари берилсин.
6. Суд ҳужжатида норози бўлган тараф бир ойлик муддатда Кармана туманлараро иқтисодий суди орқали Навоий вилоят судига апелляция тартибида шикоят билан мурожаат қилиши мумкин.

Судья

Б.Раджабов

